

Danmarks Stednavne 100 år

Jubilæumsskrift i anledning af hundredåret
for udgivelsen af bind 1: Samsøs Stednavne

Redigeret af Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen
under medvirken af Birgit Eggert

Museum Tusculanums Forlag
København 2022

Danmarks Stednavne 100 år

Navnestudier
udgivet af Arkiv for Navneforskning
Nr. 46

Danmarks Stednavne 100 år

Jubilæumsskrift i anledning af hundredåret
for udgivelsen af bind 1: Samsøs Stednavne

Navnestudier nr. 46

Udgivet af Arkiv for Navneforskning
Københavns Universitet

Redigeret af Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen
under medvirken af Birgit Eggert

Museum Tusculanums Forlag
København 2022

© 2022 Forfatterne og Arkiv for Navneforskning, Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner og virksomheder, der har indgået aftale med Copydan, og kun inden for de i aftalen nævnte rammer.

Grafisk tilrettelæggelse: Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen.

Alle artikler i bogen er fagfællebedømt.

Bogen er udgivet elektronisk hos Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab samt hos Museum Tusculanums Forlag.

ISBN: 978-87-635-4707-9

ISSN: 0470-5165

I kommission hos
Museum Tusculanums Forlag
Rådhusvej 19
2920 Charlottenlund
www.mtp.dk

Forsideillustration:

Udsnit af kort over Samsø (*Samos Baltica vulgo Samsöe*) tegnet af Diderich Christian Fester i 1763 og udgivet i Erich Pontoppidans *Den Danske Atlas* bind II fra 1764. Mens stednavne i selve tekstafsnittene af atlasset er excerperet og gengivet i *Danmarks Stednavne 1: Samsøs Stednavne*, så er navneformerne på atlassets tilknyttede Samsø-kort ikke medtaget i bindet. © Det Kgl. Bibliotek.

Indholdsfortegnelse

Forord	7
RIKKE STEENHOLT OLESEN	
Individ og kollektiv – At løfte <i>Danmarks Stednavne</i>	9
JOHNNY GRANDJEAN GØGSIG JAKOBSEN	
DS 1: <i>Samsøs Stednavne</i> – 100 år efter	31
BENT JØRGENSEN	
Huller i osten. Om mangler i <i>Samsøs Stednavne</i>	51
GILLIAN FELLOWS-JENSEN	
Onsbjerg on Samsø and Roseberry Topping in Yorkshire	59
BIRGIT EGGERT	
<i>Samsø</i> og andre navne på store jyske øer	69
LARS-JAKOB HARDING KÆLLERØD	
<i>Bødker, Klejs og Pedersen</i> . Om brugen af mellemnavne på Samsø i det 18. og 19. århundrede	79
MARTIN SEJER DANIELSEN	
Stedse og i over 20 år kendt under tilnavnet <i>Fabricius</i>	113
MICHAEL LERCHE NIELSEN	
<i>Kornmaaler</i> og andre samsiske efternavne	139
SUSANNE VOGT	
Iver Ellung (1757–1820) – geografisk-økonomisk landinspektør og antikvar. Mere end bare stednavne	153
BENTE HOLMBERG	
<i>Snekke</i> -navne nok engang	179
SOFIE LAURINE ALBRIS & ANDERS PIHL	
Bornholms førkristne landskab og bebyggelse. Nogle ekstralingvistiske perspektiver på <i>Danmarks Stednavne 10</i>	199
PEDER GAMMELTOFT	
Viden og vanvid – om stednavneværker i digital form	249
BIRGIT EGGERT	
<i>Danmarks Stednavne</i> – en bibliografi	261

Samsø og andre navne på store jyske øer

BIRGIT EGGERT

Ønavnet *Samsø* går formentlig, ligesom mange andre danske stednavne, meget langt tilbage i tiden. Det kendes fra skriftlige kilder helt tilbage i 1000-tallet, og navnets sproglige beskaffenhed tyder på en høj alder. Navnet menes nemlig at være dannet som en gammel *s*-afledning. Denne oprindelse vil der her argumenteres for, kan være fælles for ønavnene *Samsø*, *Mors*, *Als* og *Læsø* som alle betegner store jyske øer. Dette har været fremført gennem længere tid for de tre førstnævnte øer, men også *Læsø* er for nyligt blevet tolket som en mulig gammel *s*-afledning. Dermed ser det ud til at de større jyske øer kan være navngivet efter den samme skabelon.

Formålet med denne korte artikel er ikke at bringe ny viden frem. Men jeg ønsker at vise at de fire store jyske øer har navne som med stor sandsynlighed er dannet med den samme afledningsendelse og dermed følger det samme navngivningsmønster. Samtidig er artiklen ment som et forsøg på at formidle viden om disse meget gamle og vanskeligt tolkede navne til et bredere publikum end dem som sædvanligvis deltager i diskussioner omkring denne type navne.¹

s-afledninger og de store jyske øer

En stor del af vores ældste stednavne er dannet ved afledning. Det vil sige at eksisterende ord eller ordrødder blev tilføjet et afledningselement som ikke var et selvstændigt ord, men som konkretiserede det

¹ Jeg takker min anonyme fagfællebedømmer som med kritiske, men konstruktive kommentarer og fyldige henvisninger til den meget spredte litteratur om *s*-afledninger har gjort det muligt for mig at finde frem til den relevante litteratur og at få overblik over de langstrakte diskussioner omkring navnetypen. Skulle der fortsat være upræcisheder i teksten, skyldes det således alene min egen noget sparsomme erfaring med disse meget gamle navne.

betydningsindhold som fandtes i de ord eller ordrødder afledningen var knyttet til. Derved blev der dannet et stednavn eller et nyt ord som kunne bruges som stednavn. Afledning med *s*-suffiks tilhører denne form for stednavnedannelse.

Nordiske stednavne dannet med *s*-suffiks er senest behandlet af den svenske navneforsker Eva Nyman (2004a). Hendes kortlægning af nordiske *s*-afledte stednavne viser at der findes en del i Norge, nogle enkelte i Danmark og ret få i Sverige. Det beror hovedsageligt på at de svenske *s*-afledninger ikke er undersøgt lige så grundigt som de danske og norske, men også at der sandsynligvis ikke er ret mange *s*-afledte stednavne i Sverige (Nyman 2004a: 61). I Danmark har *s*-afledningerne en vestlig udbredelse og findes hovedsageligt langs den jyske kyst, mens de ikke træffes på Øerne (Nyman 2004a: 63). De danske og norske *s*-afledninger er hovedsageligt ønavne, men typen findes også som ånavn i Danmark (DSÅ 8: 237), fx **Diūrsa* (det nuværende *Djurs* i *Djursland*; DSÅ 1 s. 308–309) og **Maks(a)* som indgår i det nuværende *Mavsing* (Vinderslev s., Lysgård h.; DSÅ 5: 24).

Fælles for de fire jyske ønavne *Samsø*, *Mors*, *Als* og *Læsø* er at de tidligste tolkninger går på at de er sammensat af et mandsnavn i genitiv og efterledet *ø*. Det afvises imidlertid af både Hald (1950: 188–189) og Nyman (2004a: 67) at så store øer kan have tilhørt en enkelt mand – et argument som tidligst blev fremført af historikeren Johannes Steenstrup (1910–12: 71–72). Derfor er det mest sandsynligt at navnenes *-s* ikke afspejler genitiv, men at der er tale om *s*-suffiks. Efterledet *-ø* er et senere tilføjet epexegetisk led (jf. Hald 1950: 189). *Læsø* skiller sig dog lidt ud ved at det tidligst er tolket som indeholdende genitiv af jættenavnet *Læ* (alternativt navn til *Ægir*) og således ikke et egentligt mandsnavn, se mere om dette nedenfor.

Dateringen af disse ønavne er uhyre vanskelig at fastsætte ligesom ved mange andre naturnavne. Kristian Hald mener at mange danske ønavne sandsynligvis går tilbage til ældre urnordisk tid eller endnu tidligere (Hald 1971: 74). Urnordisk dateres normalt til ca. 200–800 e.Kr. (Karker 1996: 634), og således kan man med forsigtighed datere *s*-afledningerne til århundrederne omkring vor tidsregnings begyndelse idet Hald også mener at de allerældste ønavne er dem der er dannet ved suffiksafledning (Hald 1971: 75). Den svenske navneforsker Thorsten Andersson daterer endda nogle afledte svenske ønavne betydeligt længere tilbage, herunder det *s*-afledte *Mölsön* i Bråviksbygden i Östergötland. Han mener at disse navne snarest er dannet i urgermansk tid (som han regner fra ca. 500 f.Kr og frem til urnordisk tid), men at de

måske går endnu længere tilbage til førgermansk tid (Andersson 2012: 114). Det er ikke urimeligt at antage at danske s-afledte ønavne kan være af tilsvarende høj alder.

Samsø

I det jubilæumsudløsende første bind af *Danmarks Stednavne* (DS 1), Samsøs Stednavne, findes en længere udredning om tolkningen af øens navn. Her forklares efterleddet uproblematisk som substantivet ø, mens forleddet foretrækkes identificeret som “et ældgammelt Ønavn paa -s” (DS 1: 2), men uden at man kan sige hvilket ord eller hvilken rod navnet skulle være dannet til. Ældre tolkninger af forleddet afvises i forskellig grad. Den ældste af disse går på at forleddet er genitiv af et mandsnavn svarende til norrønt *Sámr*, en anden tidligere dominerende tolkningsmulighed er at forleddet skulle være identisk med et gammelt dansk ord *sams* ‘samling’ (DS 1: 2).

Afvisningerne af de ældre tolkningsforslag og den foretrukne tolkning som en s-afledning efterlod navnet *Samsø* som semantisk utolket gennem mange år selvom dannelsen som s-afledning har været accepteret siden DS 1. Selvom navnets ældste belæg går ret langt tilbage efter danske forhold, er der ikke meget hjælp at hente i dem med hensyn til at komme nærmere navnets tolkning. Blandt de ældste danske belæg er følgende (* angiver at kilden kun er bevaret i en senere afskrift): *ca. 1075 Samse, *ca. 1200 Samsa (latin) og Sampsø, *1231 Samsø. Blandt de ældste belæg findes også en række norrøne former som afspejler formerne *Sámsey* og *Samsey*, altså hvor nogle af belæggene har et langt *a* (skrevet *á*), men entydige tegn på en lang vokal findes ikke i den øvrige overlevering og skal måske tilskrives en omdannelse i norrønt.

I Kristian Halds artikel “De danske Ønavne” fra 1971 anføres heller ikke en tolkning af s-afledningens basis, hvilket heller ikke gives i Bent Jørgensens *Dansk Stednavneleksikon* (bind 2, 1982). Først med Eva Nymans artikel om navnet *Samsø* i *Reallexikon der germanischen Altertumskunde* i 2004 kom der et forslag til en tolkning af det gamle ønavn (Nyman 2004b). Her anses navnet fortsat for at være en s-afledning, og som dannelsens basis foreslås et ord som svarer til norrønt *samr* med betydningen ‘forenet, sammen’. Ønavnet sigter ifølge Nyman sandsynligvis til at øen er forenet af den smalle landtange som sammenbinder dens nordlige og sydlige dele. Denne tolkning er således formentlig beslægtet med den af DS 1 afviste, ældre tolkning af ønavnet som det

gamle danske ord *sams* 'samling' som er nævnt ovenfor. Efterledet *ø* er således stadig tolket som en senere epexegetisk tilføjelse.

Nymans tolkning er fortsat den gældende i navnelitteraturen og gentages af Bent Jørgensen i den tredje udgave af ovennævnte stednavneleksikon (2008) og af Birgit Eggert i 6. udgave af *Trap Danmark* (2020).

Et af de ældste bevarede kort hvor Samsø optræder med navn, er på *Carta Marina* af svenskeren Olaus Magnus fra 1539 hvorfra udsnittet her stammer. Der er tale om øen "SÅPSE" mellem Århus og et indtegnet skib i Kattegat. Stregen over A'et i ønavnet viser at kartografen har forkortet (mindst) et bogstav væk hvilket må formodes at være et M, hvorfor ønavnet skal læses SAMPSE. © Uppsala universitetsbibliotek.

Mors

Ligesom med *Samsø* er navnet *Mors*' tidlige overlevering meget ensartet: *1075 Morse, *1231 Morsø, 1250 Morsæ, 1329 Mors. Det er kun efterledet -ø som veksler, og det er – ligesom i *Samsø* – et epexegetisk led der ikke er stabilt i dette navn som veksler mellem former med og uden efterled gennem hele overleveringen og frem til i dag hvor øen fortsat hedder *Mors*, mens den lokale kommune hedder *Morsø Kommune* (jf. fx Eggert 2017: 12). Også for *Mors* findes en række norrøne belæg i

navnets ældste overlevering; de afspejler formerne *Mársey* og *Marsey* og altså altid med efterleddet *-ey* 'ø'. Dog afviger vokalismen i de vest-nordiske belæg fra den øvrige overlevering og er derfor problematisk at give stor vægt i tolkningen.

Allerede i DS 1 under behandlingen af *Samsø* nævnes det at også ønavnet *Mors* er en *s*-afledning, men uden yderligere forklaring eller kommentarer (DS 1: 2). Kristian Hald sammenstiller imidlertid allerede i første udgave af *Vore Stednavne* (1950: 187 og 189) *Mors* med det norske elvenavn *Moss*, norrønt *Mors*, og sætter dem i forbindelse med en rod **mer-* som betyder 'knuse', og som sandsynligvis indgår i navnet i betydningen 'grus' (se også Nyman 2004a: 66 med anført litteratur). Den saglige baggrund til navnet skal sandsynligvis findes i de iøjnefaldende skrænter af moler på øens nordkyst, hvilket er påpeget af Eva Nyman (2006: 141).

Den forklaring på navnet *Mors* som Hald præsenterede i 1950 er udbygget af Eva Nyman og er forsat den gældende i dansk navneforskning. Den er gentaget af Bent Jørgensen i hans stednavneordbøger (1981–83; 1994; og 2008) samt af Birgit Eggert i *Trap Danmarks* 6. udgave (2017: 12).

Als

Som med *Samsø* og *Mors* er navnet *Als*' ældste overlevering tostavet med efterleddet *-ø*: *1183 *Alsø*, *1231 *Alsæ*; først i *1286 *Als* ses navnet enstavet. Også *Als* findes i norrøne kilder og benævnes således i *Knytlingasaga*: *Alsey* – altså med efterleddet *-ø* i den norrøne form *-ey*.

I DS 7 (s. 139) tolkes *Als* som en sammensætning med genitiv af mandnavnet **Alir* som forled og substantivet *ø* som efterled. Dette afvises af Kristian Hald (1950: 188–189) med det ovenfor anførte argument om at en enkelt mand ikke kan have ejet hele den store ø, og han mener derfor at man må regne med en *s*-afledning i *Als* (ibid.). Han anfører desuden at *Als* kunne have en forbindelse til træbetegnelsen *el*. I 1972 gør også den svenske navneforsker Thorsten Andersson et forsøg med en tolkning af *Als* som en *s*-afledning til roden **al-* med betydningen 'vokse' (Andersson 1972: 47).

Anderssons tolkning synes ikke fuldstændig accepteret i dansk navneforskning, men angives med usikkerhed. Således anføres den ganske vist af Vibeke Christensen og John Kousgård Sørensen (1972: 179), men med et spørgsmålstegn: "*Als* (<**Alsō* til roden i verbet *ala* 'føde, nære'?)". Bent Jørgensen skriver i sit leksikon i 1981 at navnet

“snarest” er en *s*-afledning, men anfører både den mulighed at afledningen måske kan være dannet til roden i træbetegnelsen *al* ‘elletræ’, og at det “snarere” er til roden i verbet **ala* ‘nære, føde’ og forklarer at denne rod findes i en række gammeleuropæiske navne og menes at sigte til rigdom og rigelighed (Jørgensen 1981–83). I *Den Store Danske Encyklopædi* (bind 1, 1994) forklares navnets oprindelse som omstridt og måske af verbet *ala* ‘føde, nære’. Jørgensen fastholder i de følgende udgaver af sit leksikon de nævnte tolkningsmuligheder. I den danske litteratur er det altså betydningen af verbet *ala* som er angivet, og ikke betydningen af roden **al-* som verbet er dannet til, og som ifølge Anderssons tolkning også ligger til grund for ønavnet *Als*. Senere udfoldede Andersson (2007: 10) sine ræsonnementer om roden **al-* og konkluderede blandt andet at det med grundbetydningen ‘voksende’ kan indgå i navne på steder med høje, bratte sider. Dette kunne for *Als*’ vedkommende sigte til de stejle skrænter som findes flere steder langs øens kyster, især på den sydlige del af øen som eksempelvis ved Klinting Hoved sydøst for Sønderborg.

Læsø

Også ønavnet *Læsø* kendes fra skriftlige kilder tilbage i 1000-tallet, og igen repræsenteres en del af den ældste overlevering af norrøne kilder. De ældste belæg er således de norrøne genitivformer **1062 Hleseyiar* og **12. årh. hléseyiar* som repræsenterer den ret fyldige norrøne overlevering meget fint da den første vokal ofte, men ikke altid, angives som lang (*é*), og da det initiale *H-* altid er med. Dette initiale *H-* er derimod aldrig at finde i den danske overlevering af navnet hvor det tidligst skrives **ca. 1200 Lessø, 1219 Leshø, *1231 Læsø* (jf. Eggert 2022: 39 ff.). Det stemmer med at *h* i forlyd foran *l* altid er forsvundet i danske kilder, mens det er bevaret i norrønt.

De tidligste tolkninger sætter *Læsø* i forbindelse med det mytologiske jættenavn *Læ* (norrønt *Hlér*). Faktisk kommer denne forbindelse allerede til udtryk i de norrøne kilder hvor jætten *Læ* (*Ægir*) siges at bo på *Læsø* (Eggert 2022: 43–44 med henvisninger). Senere anså man imidlertid de norrøne kilders initiale *H-* og det hyppigt forekommende lange *e* (skrevet *é*) for at være uoprindelige tilføjelser som skyldes ønsket om at forbinde jætten *Hlér* og *Hlésey*, hvilket da forklares som en såkaldt folkeetymologi (ibid.).

Kristian Hald konstaterede at den danske overlevering og den kendte udtale af navnet tyder på at vokalen i *Læsø* er kort, og han tolkede

ønavnet som indeholdende et glda. **Læs* < **Lasiō*, en *iō*-afledning til et ord beslægtet med substantivet *læs* ‘græsgang’ som kendes fra oldengelsk. Dette ord er af Magnus Olsen sat i forbindelse med det norske bygdenavn *Lesjar* (Hald 1965: 217 med henvisninger). Denne tolkning gentager Bent Jørgensen i sin stednavneordbog, men jeg finder det utilfredsstillende at der i navnet på en vigtig, stor dansk ø skulle indgå et ord som kun kendes fra oldengelsk selvom det er en formel mulighed (se dog Eggert 2022: 43–44 med en problematisering af dette). Når der findes hjemligt ordstof som er velbelagt i kilderne, er det at foretrække når det er formelt muligt og semantisk egnet. På opfordring fra Bent Jørgensen (mundtligt oplyst) i forbindelse med udgivelsen af *Læsø Stednavne* (DS 27) har jeg derfor søgt efter hjemligt, kendt ordstof som kunne give en enklere tolkning end den som er præsenteret af Hald.

Allerede i *Lexicon Poeticum* (1913–16) antydes det faktisk at *Læsø* kunne være dannet til substantivet *læ*, og et godt bud på en enklere tolkning af *Læsø* er at den oprindelige navneform er en *s*-afledning netop til substantivet glda. **læ*, n. ‘læ’, urnordisk **hlewa-*, norrønt *hlé*, n. (jf. Eggert 2022: 44). Ved tilføjelsen af det epexegetiske efterled *-ø* kan der være sket en forkortelse af den lange vokal. Dermed kan ønavnet *Læsø* ses i sammenhæng med de øvrige navne på store jyske øer som også er dannet som *s*-afledninger. Faktisk kan det også ses i sammenhæng med den anden Kattegatø *Anholt* hvis oprindelige form er *Anund* der er tolket som en *und*-afledning til verbet **ana* ‘ånde, puste’ hvorfor navnets betydning menes at være “den vindomsuste” (Kousgård Sørensen 1994: 427, Dalberg 1999: 43). *Læsø* og *Anholt* repræsenterer dermed de to modsætninger “læ” og “vind” som er helt centrale for sejlende.

En betydning af *Læsø* som “den lægivende” sammenholdt med de meget vanskelige sejlforhold som er rundt om øen, kan sagtens tænkes at have givet anledning til jætten *Ægirs* andet navn *Læ* (*Hlér*) og efter traditionen at have ladet ham bo på *Læsø*. For at det kan forholde sig sådan, forudsættes det at ønavnet *Læsø* (og tilføjelsen af det epexegetiske *-ø*) er ældre end jættenavnet *Læ* som alternativ til *Ægir*, og det kan formentlig ikke afgøres med sikkerhed om dette kan have været tilfældet.

Afsluttende bemærkninger

Som Kristian Hald (1971: 71) skriver, er de meget gamle ønavne hovedsageligt dem som betegner de store øer samt mindre øer ved vigtige sejlveje som på grund af de sejlende var kendt vidt omkring og dermed havde gode vilkår til at blive overleveret fra generation til generation.

Der er næppe nogen i den nordiske navneforskning som betvivler dette, men netop navnenes høje alder gør at der er store usikkerheder og vanskeligheder ved deres tolkning. Netop tolkningen af navnene kræver et betydeligt kendskab til den tidligste sproghistorie for både de nordiske sprog og de øvrige germanske sprog, et kendskab som færre og færre besidder. Som det fremgår af det ovenstående er det først inden for de senere årtier at man har fundet rimelige bud på tolkningen af flere af de gamle navne, og disse tolkninger er uddybet og forfinet gennem faglige diskussioner i flere af hinanden afhængige artikler.

For dem som søger viden om disse meget gamle navnes dannelse og tolkning, kan det være vanskeligt at finde den relevante litteratur. Det måtte jeg selv sande da jeg lavede det første udkast til denne artikel. Måske er tiden inde til at lave en indføring i metoder og teori til arbejdet med de gamle afledte navne med en afdækning af forskningshistorien inden for feltet samt en opstilling af relevante problemer, faldgrupper og fejlkilder.

Som det nævnes i indledningen, ønskede jeg her at samle den gældende viden om navnene på de fire store jyske øer Samsø, Mors, Als og Læsø fordi jeg mener at de alle tilhører de s-afledte navne. Det er rimeligt at antage at ensartede lokaliteter kan have ensartede navne, og trods min begrænsede erfaring med arbejdet med disse gamle afledte navne, mener jeg at jeg i det ovenstående har sandsynliggjort at det er tilfældet for de fire behandlede ønavne, og således at *Læsø* bør inkluderes i gruppen af s-afledte jyske ønavne (jf. Eggert 2022: 39–45).

Kilder og litteratur

Andersson, Thorsten (1972): Norden og det forna Europa. Några synpunkter på ortnamnens ålder och samband, i: *Namn och bygd* 60, s. 5–58.

Andersson, Thorsten (2007): Al- i ortnamn, i: *Namn och bygd* 95, s. 5–13.

Andersson, Thorsten (2012): *Gamla strand- och önamn i Bråviksbygden. Uppsala* (Acta Academiae regiae Gustavi Adolphi 120), Uppsala.

Christensen, Vibeke & John Kousgård Sørensen (1972): *Stednavneforskning 1*, København.

- Dalberg, Vibeke (1999): Ønavnet Anholt, i: *I hast hälsar. Festskrift till Göran Hallberg på 60-årsdagen den 7 oktober 1999*. Lund, s. 43–46.
- Den Store Danske Encyklopædi*, udg. af Danmarks Nationalleksikon (Gyldendal), København 1994–2001.
- DS = *Danmarks Stednavne*, udg. af Stednavneudvalget, København 1922 ff.
- DSÅ = *Danske sø- og ånavne*, red. John Kousgård Sørensen, København 1968–96.
- Eggert, Birgit (2017): Stednavnets betydning: Morsø, i: *Trap Danmark*, 6. udgave, bind 6: *Morsø, Vesthimmerland, Rebild, Mariagerfjord*. Hørsholm, s. 12.
- Eggert, Birgit (2020): Kommunenavnets betydning: Samsø, i: *Trap Danmark*, 6. udgave, bind 13: *Horsens, Odder, Samsø, Hedensted*. Hørsholm, s. 190.
- Eggert, Birgit (2022): *Læsøs Stednavne* (= DS 27), København.
- Hald, Kristian (1950): *Vore Stednavne*, København.
- Hald, Kristian (1965): *Vore Stednavne*, 2. udgave. København.
- Hald, Kristian (1971): De danske ønavne, i: *Namn och bygd* 59, s. 71–84.
- Jørgensen, Bent (1981–83): *Dansk Stednavneleksikon*, København.
- Jørgensen, Bent (1994): *Stednavneordbog*, 2. udgave. København.
- Jørgensen, Bent (2008): *Danske Stednavne*, 3. udgave. København.
- Karker, Allan (1996): Dansk Sprog, i: *Den Store Danske Encyklopædi*, bind 4, s. 628–637.
- Kousgård Sørensen, John (1994): Anholt, i: *Den Store Danske Encyklopædi*, bind 1. København, s. 427.
- Lexicon Poeticum. Ordbog over det norsk-islandske skjaldesprog*. Forfattet af Sveinbjörn Egilsson, forøget og genudgivet ved Finnur Jónsson. København 1913–16.
- Nyman, Eva (2004a): Das -s-Suffix in nordischen Ortsnamen, i: *Suffixbildungen in alten Ortsnamen. Akten eines internationalen Symposiums in Uppsala 14.–16. Mai 2004*, red. Thorsten Andersson & Eva Nyman. Uppsala 2004, s. 61–73.

Nyman, Eva (2004b): Samsø. Namenkundliches, i: *Reallexikon der germanischen Altertumskunde*, 2. Aufl. 26, Berlin og New York, s. 408–409.

Nyman, Eva 2006: *Mjær och Mors*, i: *Namn och runor. Uppsalastudier i onomastik och runologi till Lennart Elmevik på 70-årsdagen 2 februari 2006* (Namn och samhälle 17), red. Lena Peterson, Svante Strandberg & Henrik Williams, Uppsala, s. 131–146.

Steenstrup, Johannes (1910–12): Ønavne, i: *Historisk Tidsskrift* 8. rk. bind III, s. 70–78.

Summary

***Samsø* and other names on large Jutland islands**

The island-name *Samsø*, just like many other Danish place-names, goes far back in time. The name is considered to be formed as an old, presumably Primitive Norse (or perhaps even older) *s*-derivative. This origin will here be considered to be shared by the island-names *Samsø*, *Mors*, *Als* and *Læsø*, which all denote large Jutland islands. This is not new for the three former names, but *Læsø* has only recently been interpreted as an old *s*-derivative (Eggert 2022: 39–45), so that it would now seem that all these names on larger Jutland islands have been following the same model. As Kristian Hald (1971: 71) writes, the oldest island-names are mainly those that denote large islands and those close to important navigation routes, which because of the busy traffic were known far and wide and, thus, had favourable conditions for surviving from generation to generation.

My purpose with this article was not to bring about new information on the four island-names, but to gather the current knowledge about the names, since I believe that they all belong to a group of *s*-derived names and they have never been treated together before. It is reasonable to assume that uniform localities can have uniform names, and despite my limited experience in working with these old derived names, I believe that I with this article have established a probability for this being the case for the four island-names treated. On the basis of all this I consider that it is reasonable to see *Læsø* as a name formed in the same way as the three other large Jutland islands *Samsø*, *Mors* and *Als*.